

BOEK Overcapaciteit nekte het drukkerij Meijer in 1983

De Winkler Prins en de kookboeken een kassucces

De Winkler Prins encyclopedieën waren een kassucces voor drukkerij Meijer, net als later de miljoenen kookboeken van Albert Heijn. Toch ging de drukkerij en uitgeverij in 1983 failliet. Jur Kingma heeft nu de geschiedenis van het bedrijf opgetekend in een fraai geïllustreerd boek.

Frans van den Berg
frans.van.den.berg@medialuis.nl

Meijer kon uitgroeien tot een landelijk en internationaal bekende drukkerij, omdat steeds nieuwe druktechnieken werden toegepast en over de grenzen werd gekeken naar innovatie. Zo werd het technisch mogelijk om steeds grotere foto's af te drukken in boeken. Vooral in bedrijfsboeken kwamen steeds meer foto's en daarvoor werden gerenommeerde fotografen ingehuurd.

Maar foto's waren ook een uitkomst voor kookboeken. Tot de jaren vijftig bevatten die allen recepten. In de VS werden kookboeken met foto's een rage. In 1958 verscheen daar het Time Life Picture Cookbook. Directeur Dick Boon verwierf de buitenlandse rechten van het boek. Via zijn schoolvriend Albert Heijn kwam het boek bij de winkels van AH te liggen.

Wijnen

Het werd een succes en smaakte naar meer. Albert Heijn, die inmiddels was overgestapt op de formule van zelfbedieningswinkels, zag kookboeken als een middel om

nieuwe producten te verkopen. Samen met Meijer Pers werd een serie boeken gemaakt, werd culinair journalist Wina Born aangehouden en ontstond zo de serie 'Volkomen' met het Volkomen Vleesboek, het Volkomen Kookboek, het Volkomen kip-, wild- en gevogelte boek' en het Volkomen Wijnboek. Het was Albert Heijn die in die tijd wijn introduceerde bij het grote publiek, maar ook met nieuwe producten uit het buitenland - zoals pasta en rijst.

Zeker twee miljoen boeken werden voor Albert Heijn gedrukt. Maar Meijer gaf ook eigen kookboeken uit en zette zelfs een eigen kookstudio op. Daarmee was het bedrijf uit Wormerveer meer dan een van de vele drukkerijen in Nederland.

Boekwinkel

Dat het zo enorm zou groeien, had oprichter Gerrit Meijer nooit kunnen bedenken. Deze zoon van een Zaanse meester-timmerman werd opgeleid tot onderwijzer, maar dat was niet zijn eigen keuze. Meteen na de opleiding ging hij werken in boekhandels. Met die ervaring en gespaard geld besloot hij in 1890 een eigen boekwinkel in de Goudastraat te beginnen.

In zijn winkel bemiddelde hij ook voor opdrachten voor klein drukwerk. „Hij vond de kwaliteit vaak niet goed en hij verdiende er te weinig aan. Daarom besloot hij een eigen drukkerij te beginnen, waarbij de ervaring van zijn zwager IJsbrand Heijn mooi hielp. In een schuur achter de boekwinkel begonnen ze in 1896. Overigens die combinatie boekwinkel en drukkerij niet uniek. Alle Zaanse dorpen hadden een dergelijk bedrijf”, benadrukt auteur Kingma.

Het bedrijf groeide echter door, breidde uit en kocht nieuwe machines. Na de Eerste Wereldoorlog werd geprofiteerd van de economische opleving. Er werden inmiddels ook boeken gedrukt, naast reclamewerk, kalenders en ander werk. Het bedrijf Meijer stond bekend om de goede relaties met het bedrijfsleven in de Zaanstreek en Amsterdam.

Elsevier

Van groot belang was de binding die met Uitgeversmaatschappij Elsevier ontstond. Die gaf onder andere de Winkler Prins Encyclopedie uit. Maar toen de Haarlemse drukker Joh. Enschedé de prijs verhoogde, sprong Meijer op de klus. Vanaf die jaren na de Eerste Wereldoorlog ging Meijer steeds meer uitgaven voor Elsevier drukken. Na de Tweede Wereldoorlog schoot de encyclopedie al door naar achttien delen in een oplage van 80.000 stuks. Dit drukwerk was, naast de kookboeken, echt een kassucces voor het bedrijf.

Meijer was inmiddels meer dan een drukker, ook een uitgever en ontwikkelaar. Een bedrijf dat de nieuwste technieken wilde toepassen op het gebied van drukken, typografie, ontwerp en fotografie. Bedrijfsboeken, fotoalbums, wetenschappelijke uitgaven en historische werken, naast kaskrakers als Hollands Glorie van Jan de Hartog. Wanneer een bedrijf een uitgave wilde, werd een heel team gevormd met typografen, ontwerpers, fotografen, auteurs en marketingmensen.

DNA

Trendsetters was het bedrijf. „De ambitie om te blijven vernieuwen en de drang tot experimenteren hielpen het bedrijf lange tijd vooruit. Tijdens de economische crisis in de tweede helft van de jaren zeventig was dat juist een nadeel. Een strenge reorganisatie en snij-

Links auteur Jur Kingma, uitgever

Maria Buren in het midden en rechts Cees Boon.

FOTO WIM EGAS

Goede relatie met Albert Heijn en Elsevier

Cees Boon zou zijn vader opvolgen in de directie

den in niet-winstgevend onderdelen had het bedrijf misschien kunnen redden, maar dat zat niet in het DNA van het bedrijf”, constateert Kingma op basis van het vele zoekwerk voor het boek, dat hij samen met zijn vrouw schreef.

Het was de afgelopen jaren nog flink speuren in archieven en bij antiquariaten naar notulen, verslagen en boeken die zijn uitgegeven. „Het probleem is namelijk dat het bedrijfsarchief is weggegooid na het faillissement”, legt Kingma uit, die in de Zaanstreek een bekendheid is als het gaat om het onderzoeken en beschrijven van de industriële geschiedenis. In 2019 kwam nog het standaardwerk '450 jaar Zaanse industrie' uit. Maar over drukkerij en later ook uitgeverij Meijer had hij zich nog niet uitvoerig gebogen. Dat kwam pas na verzoeken van de Historische Vereniging Wormerveer om verhalen te maken voor hun magazine.

Opvolger

Dat trok weer de aandacht van Cees Boon, die ook is aangeschoven bij het gesprek in het kantoor van stichting Uitgeverij Noord-Holland in Wormer (maar met uitzicht op de Zaan en Wormerveer). „Ik was na mijn afstuderen in bedrijfskunde in Delft in 1982 de beoogde opvolger van mijn vader als directeur bij het bedrijf. Maar zo ver is het nooit gekomen omdat het bedrijf in 1983 failliet ging”, verklaart hij zijn betrokkenheid.

„Mijn moeder is een Meijer en haar man Dick Boon kwam indertijd in de directie.”

Door de economische crisis in combinatie met toenemende concurrentie en dure IT-projecten, kon het bedrijf het in 1983 niet meer bolwerken. Dat terwijl enkele jaren daarvoor nog een nieuw pand aan de Industrieweg was neergezet voor de nieuwste persen en het personeelsbestand was gegroeid naar 180. Het verlies liep op van één naar vier miljoen gulden in 1982. In december werden al 41 mensen ontslagen, maar in maart 1983 draaide ABN Amro de geldkraan dicht. De rest van het personeel werd ontslagen. De nacht voor het faillissement waren machines en papier al weggehaald: alles was beleend en dus eigendom van anderen. Een doorstart was daarvoor niet mogelijk.

Noord-Holland

Einde tijdperk dus, dat nu is opgeschreven. Kingma en Boon werkten dat plan in enkele jaren uit. Het drukwerk kon mooi worden gedaan bij de sociale werkplaats Paswerk in Cruquius waar Boon zestien jaar algemeen directeur was.

Bij het zoeken naar een uitgever kwamen ze vanzelfsprekend uit bij Maria Buren van uitgeverij Noord-Holland. Die stichting geeft jaarlijks ongeveer zeven boeken uit over het erfgoed in Noord-Holland. In feite is de stichting een

Boek

Het boek 'Meijer, de grafische verleiders van Wormerveer' telt 208 pagina's. In het boek ook veel foto's die in opdracht van bedrijven voor hun bedrijfsboeken werden gemaakt. Verder uiteraard foto's van gemaakte boeken, de drukkerijen en andere gebouwen. Het boek is bij boekhandel Stumpel in Krommenie en de Bruna in Wormerveer te koop en uiteraard via de website van uitgeverij Noord-Holland. Het kost 29,95 euro.

In maart 1983 krijgt het personeel te horen dat het doek is gevallen.

ARCHIEF HWV

A 894. Lichter. J. M. Schalkamp, Buisstoot.

Goudastraat, Wormerveer.

Begonnen als een boekhandel (rechts) in de Goudastraat.

voortzetting van die activiteiten van Meijer. Bij de stichting verschenen werken zoals over Purmerend, de Gedempte Gracht in Zaandam, het IJ Rond, het Westfries Woordenboek, over de oorlogsjaren en Het geheugen van Waterland. Mooie boeken, maar commercieel niet interessant. Met sponsoring lukt het vaak wel. Indertijd kon Meijer dit soort uitgaves ma-

ken dankzij de winst die op andere boeken werd gemaakt zoals de Winkler Prins en de kookboeken. Het boek over Meijer is net van de pers gerold, zonder feestelijke doop. Kingma: „Corona gooide alle plannen om. Ook een expositie en een mini-symposium konden niet doorgaan. Die staan veiligheidsshalve nu voor juni volgend jaar op het programma.”